

TEMATSKI SKLOP 3

J. Murn: In čarovnica; D. Kette: Aj, ta lepa krčmarica; O. Župančič: Žebljarska; I. Cankar: Bobi

CILJI

Funkcionalni BRANJE

- Učenci zaznavajo in doživljajo zvočnost pesniškega jezika, opažajo ponavljanje glasov in zvočno slikanje (onomatopoiija, sklopi glasov, ki vzbujajo podobe),
- razvijajo občutek za zven besede v zvezi z vsebino,
- zaznavajo ritem v pesmi in razumejo povezavo s sporočilnostjo,
- zaznavajo in doživljajo pesemske slike oz. motive,
- razlikujejo lirsko in epsko pesem,
- razumejo zvezo med ritmom in besedilno stvarnostjo,
- doživljajo posebnosti ritma oz. zunanje oblikovanosti svobodnega verza glede na temo ali motive besedila,
- prepoznajo črtico kot impresionistično pripoved, zaznavajo prevladujočo atmosfero in povzemajo njeno sporočilo.

POSLUŠANJE IN GLEDANJE

- Učenci zaznavajo in doživljajo zvočnost pesmi,
- opažajo ponavljanje glasov in zvočno slikanje,
- razvijajo občutek za zven besede v zvezi z vsebino.

GOVORJENJE

- Učenci ustvarjalno interpretativno berejo pesmi,
- razumljivo in doživeto recitirajo in deklamirajo,
- upovedujejo zaznavanje ritma pesmi,
- tvorijo rimane besedne dvojice,
- tvorijo aliteracije in asonance,
- pojasnjujejo svoje razumevanje metafore, primere, poosebitve, okrasnega pridevka,
- govorno obnavljajo prebrano besedilo.

PISANJE

- Učenci tvorijo rime in oblikujejo preproste rimane verzne forme,
- tvorijo nove besede po analogiji,
- tvorijo primere, metafore, poosebitve in stalne okrasne pridevke v povezavi z besedilno sliko,
- tvorijo pisne izdelke, v katerih pojasnjujejo, zakaj književne osebe kaj storijo,
- pojasnjujejo motive za ravnanje književnih oseb,
- tvorijo nove književne prostore,
- pisno obnavljajo zgodbo književnega besedila,
- pišejo črtico.

Izobraževalni

Učenci poznajo pojme:

- kitica,
- prosti verz,
- simbol,

- književna oseba, čas, prostor, dogajanje,
- zgodba, analitična in sintetična zgradba,
- črtica,
- moderna.

1. Josip Murn Aleksandrov: In čarovnica (Pastirjeva pesem)

VIR: SIB, 127

1. Uvodna motivacija

V Prešernovi Gazeli smo se letos že srečali z motivom ljubezni. Ravno tako smo se o ljubezni pogovarjali že pri Romeu in Juliji.

Preberem uvod iz SIB.

Poudarek na povedi: *Da človek postane pesnik, mora biti ali zaljubljen ali nesrečen.*

Razgovor ob navedeni misli. Kakšno je vaše mnenje o ljubezni?

Ali se vse ljubezni končajo srečno?

Je vse vedno »pravljичno«?

Razgovor.

Česa je v literaturi več – tragičnih ali srečnih koncev?

Kakšnih si želite vi?

2. Najava besedila

Josip Murn Aleksandrov je svoje doživljanje ljubezni opisal v pesmi In čarovnica, ki ji je dodal podnaslov Pastirjeva pesem. Pa ji prisluhnimo.

3. Branje, poslušanje besedila.

Poslušanje. Čustveni premor.

4. Razčlemba besedila, vsebina.

Razgovor ob besedilu. Dejavnosti po branju.

Učenci s pomočjo vprašanj vsebinsko razčlenijo pesem.

5. Raziskovanje besedila.

Učenci se razdelijo v manjše skupine. Vsaka skupina ima svojo raziskovalno nalogo (kratko). V pesmi iščejo rimo, asonanco, aliteracijo, določajo ritem, kitico, verz, iščejo druga pesniška izrazna sredstva. Skupine poročajo o svojih ugotovitvah.

6. SINTEZA

Učenci uredijo zapis v zvezek – po poročanju skupin.

7. Nadgradnja

V berilu in v razredni knjižnici poiščejo podatke o J. M. Aleksandrovu.

Ogled videokasete.

8. Domača naloga

Ustvarjalna domača naloga: Zapišite vabilo na poroko ali zapišite drugačen konec pesmi.

2. Dragotin Kette: Aj, ta lepa krčmarica

VIR: SIB, 125, CD

1. Uvodna motivacija

Učenci predstavijo domače naloge. Komentiramo drugačne konce pesmi. Ugotovimo, koliko značilnosti pesmi so učenci upoštevali pri pisanju pesmi. Ponovimo, kar že vemo, o razpoloženski pesmi, asonanci, aliteraciji, razliki med lirsko in epsko pesmijo. Murn je v svoji pesmi opisal svoj odnos do ljubljene, kako ga je razočarala.

2. Najava besedila

Velikokrat v življenju ni vse tako, kot bi želeli. Murn je to občutil na svoji koži, Dragotin Kette pa nam je pokazal, kako lahko verni so lahko zaljubljeni možje.

3. Poslušanje besedila.

4. Čustveni premor

5. Ponovno branje

Učenci pesem sami preberejo ter označijo besede, ki jih ne razumejo. S pomočjo stvarnih pojasnil in SSKJ razložimo neznane besede.

6. Razčlemba besedila, vsebina

Učenci skušajo s svojimi besedami obnoviti besedilo. Po obnovi odgovarjajo na vprašanja. V besedilu iščejo razlike med Murnovo in Kettejevo pesmijo.

Kakšno je razpoloženje v pesmi?

Učenci na podlagi pridevnikov, ki opisujejo krčmarico, ter dogajanja v pesmi ugotovijo, da gre za igrivo, hudomušno pesem, ki izraža veselo razpoloženje do ušes zaljubljenega pesnika.

7. Ustvarjalne naloge

Učenci pišejo svojo pesem s pomočjo besednih zvez, ki so nanizane v SIB, 126.

3. Oton Župančič: Žebljarska

VIR: SIB, 129

1. Uvodna motivacija

Pregledamo domačo nalogo. V obeh novih pesmih preverimo ritem. Ponovno se pogovorimo o razpoloženju v pesmih. Ali je v življenju res vse tako rožnato?

Razgovor o svetu danes in nekoč; o odnosih med ljudmi, o socialnem položaju, o razlikah med bogatimi in revnimi ...

Naloga: vsak učenec mora kontinuirano 1 minuto nekaj početi (tleskati, udarjati s svinčnikom ob klop, odpirati in zapirati zadrgo na peresnici, listati po knjigi ...).

Po poteku časa premor. Kakšni so vaši občutki?

Razgovor.

Kako pa je bilo in je še ljudem, ki morajo enolično delati za tekočim trakom dan za dnevno, leto za letom?

Razgovor.

2. Najava besedila

Napoved nove učne snovi – pesmi o trpljenju ljudi.

Predbesedilo v berilu.

3. Poslušanje besedila

Pesem preberem. Čustveni premor.

4. Branje besedila

Učenci ponovno preberejo pesem.

5. Razčlemba besedila, vsebina

Najprej skupaj razložimo nerazumljive besede. Vsako kitico tudi vsebinsko razčlenimo.

a) Kaj izraža pesem (občutje, izpoved ali pripoveduje neko zgodbo)?

Učenci v dvojicah iščejo odgovor iz besedila.

Sklep: Pesem Žebljarska je lirski/ izpovedna pesem, ker izraža osebna čustva in misli ter duhovna občutja pesnika.

b) Kam bi uvrstili pesem glede na njeno vsebino?

Priklic: pesmi lahko uvrščamo med domoljubne, ljubezenske, socialne ... Ugotovijo, kam bi lahko glede na vsebino uvrstili pesem Žebljarska.

Sklep: Med socialne pesmi, saj opisuje in opozarja na socialne razmere. Za takšne pesmi je značilno, da kritično obravnavajo družbene odnose, revščino, brezpravnost in družbena nasprotja.

c) Koliko ur dnevno delajo žebjarji? Kako se počutijo?

S pomočjo podatkov v pesmi ugotovijo, koliko traja delovni dan žebjarja.

Sklep: Žebjarji delajo 14 ur dnevno. Torej od 4. do 13. in nato od 15. do 20. ure. Počutijo se »izpraznjeni«, izmučeni, brezvoljni.

d) Zakaj delavcem kljub izmučenosti žarijo žblji v očeh?

Zaradi narave dela imajo najbrž občutek, da jih vsepovsod spremljajo in obdajajo žblji. Pa tudi fizično so prizadeti od dela, saj je delo v kovačnici težko, oči pri delu zelo trpijo, so poškodovane, zato delavce tudi stalna bolečina v očeh spominja na njihovo težaško delo.

e) Kaj je s podobo, ki jo izpovedovalec vidi v ogledalu?

Najverjetneje vidi izmučenega človeka, ki cele dneve trdo gara.

f) Zakaj, po vašem mnenju, pesnik konča pesem s tremi pikami? Ali morda želi poudariti to, da se takšen ritem življenja ponavlja iz dneva v dan in da se tukaj ne konča, ampak da se bo ta ritem nadaljeval še naprej, do konca njihovih dni? Opozarja na brezizhodno položaj?

Razgovor, razmišljanje učencev.

6. Ustvarjalna naloga

Zamisli si, da delaš v kovačiji, tovarni, na vlaku ... Zapiši vse pridevnike, ki ti pridejo na misel ob opravljanju tega dela.

7. Oblikovna analiza pesmi

Učenci delajo z besedilom, odgovore iščejo v pesmi, sproti komentiramo

Zunanja zgradba pesmi

- a) Koliko kitic ima pesem?
- b) Ali so verzi enako dolgi?
- c) Ali ima pesem kakšno stalno obliko, ki jo že poznate?

Notranja zgradba pesmi

- a) Kakšen je ritem v pesmi? Kaj avtor skuša ponazoriti s tem?
- b) Ali bi znali določiti stopico? (U – U - amfibrah.)

Preverimo, če je ritem nespremenjen.

Sklep: amfibraškemu ritmu avtor »doda« jamb in trohej.

Sprememba ritma je povezana z vsebino (SIB, 130 – literarnoteoretične definicije).

- c) Kakšna je rima? (Ni stalne rime.)
- d) Ali najdete v pesmi kakšno ponavljanje? (Priklic: vrste ponavljanj/iteracije: podvojitve ali geminacija, anafora, epifora, pripev ali refren.)
- e) Ali najdete katerega od teh vrst ponavljanja tudi v pesmi, ki smo jo prebrali?

Učenci samostojno ali v dvojicah raziskujejo besedilo in iščejo različne vrste ponavljanja:

- *pol treh, pol treh* – geminacija,
 - *Od štirih do ene* – refren,
 - *v očeh* – epifora,
 - *O, kakor da* – anafora.
- f) Kakšno posebnost opazite v verzu *žareči žebli, žebli v očeh ...* ? (Aliteracijo, zamolk oz. nedokončano misel.)

8. Domača naloga

V knjižnici, na medmrežju ... poišči podatke o življenju in delu Otona Župančiča ter jih zapiši v zvezek. Ugotovi, kaj pomeni izraz MODERNA.

4. Ivan Cankar: Bobi

VIR: SIB, 81

1. Uvodna motivacija

Ponovimo, kar vemo o značilnostih socialne pesmi. Razgovor o revnih otrocih. Kje na svetu prevladuje lakota? Kaj je vzrok lakote? Bi se dalo na kakšen način pomagati lačnim otrokom? Razgovor.

2. Najava besedila

Ivan Cankar se je v svojih delih velikokrat dotaknil razlik med »malimi« ljudmi in ljudmi iz »visoke« družbe. Iz teh del lahko začutimo, kako so krivice bolele Ivana, ki je sam izhajal iz revne družine in je velikokrat doživel občutek, kako je, če si reven.

V delu, ki ga bomo brali, nam predstavi stisko mladega Petra. Ta se ves vesel odzove vabilu bogatega Mihčeta, ki ga vabi na zabavo ob njegovem praznovanju. Vendar doživi Peter grenko razočaranje.

3. Poslušanje odlomka

Preberem odlomek.

Ob prehodu iz enega pripovednega sloga v drugi (pripovednik Peter/Mihče, liričen opis narave/opis notranjosti hiše) pazim na barvo glasu.

Čustven premor.

4. Vsebina

- O čem je bila prepričana Petrova mati in kaj je pričakovala sestra Francka?
- Kaj si je Peter mislil, ko je čakal v gneči pred cerkvijo?
- Kako doživlja svojo pot v »belo in visoko« hišo?
- Kakšen je Peter, ko čaka na drobtinice z bogatinove mize, in kako se tolaži?
- Kam je šel potem, ko je pobral bob?
- Kaj se dogaja s Petrom, ko spozna vso resnico?
- Kakšno je bilo srečanje z materjo in Francko?
- Kaj je doživljal, ko je sedel v sobi na postelji?
- Kaj je Petra bolj prizadelo: lakota ali krivica?

5. Raziskovanje besedila

Učenci še enkrat prisluhnejo besedilu (posnetek).

- Kdo je glavna književna oseba? (Peter.)
- Ali je pripovedovalec prvo- ali tretjeosebni? (Tretjeosebni.)
- Ali se v odlomku pojavi prvoosebni pripovedovalec? Kje, kdo? (Da, pojavi se Mihče, in sicer v situaciji, ko Peter stoji pred vrati in čaka, da ga prijatelji opazijo. Mihče ga zagleda ter mu iz objesnosti vrže bob.)

– Kaj nam želi pisatelj povedati s spremembo pripovedovalca? (Začutimo nasprotje med bogastvom - revščino. Krivica je pogojena ravno z revščino. Mihčevo ravnanje je med drugim posledica krivičnih družbenih odnosov; ti so obarvali tudi njegovo ravnanje, ki je krivično in nemoralno. Sošolec je prizadel sošolca v dno otroške duše. Pripovedovalec, Mihče, je pozneje spoznal podlost svojega ravnanja, kar ga je grizlo, na Petru pa je dejanje pustilo pečat in ga zaznamovalo za vse življenje. O tem pisatelj ne govori, a je mogoče sklepati, da je bilo na ta način v mladega človeka vsajeno tudi nezaupanje do ljudi in v njihovo človečnost.)

6. Sinteza

Učence razdelim v manjše skupine. Rešujejo naloge v SIB, 84.

Poročanje skupin, komentarji.

7. Domača naloga

Odlomek, ki ga pripoveduje Mihče, prebesedi tako, da ga boš pripovedoval ti s Petrovimi besedami.

5. Moderna, predstavniki

PP-predstavitev.